

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Problematika vydírání dětí na sociálních sítích

Bakalářská práce

Autor: Veronika Pavlíková

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Oponent práce: JUDr. Miroslav Antl

Hradec Králové

2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Pavlíková

Studium: P19P0244

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Problematika vydírání dětí na sociálních sítích**

Název bakalářské práce The problem of blackmailing children on social media
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou vydírání dětí na sociálních sítích. Teoretická část se zabývá problematikou vydírání jako doprovodného jevu kyberšikany, kybergroomingu, sextingu a kyberstalkingu, a to v kontextu dítěte jako oběti tohoto chování v kyberprostoru. Výzkumné šetření bude realizováno pomocí dotazníku vlastní konstrukce, který bude distribuován mezi děti. Cílem práce je zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydírání na sociálních sítích.

ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3911-2.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Oponent: JUDr. Miroslav Antl

Datum zadání závěrečné práce: 13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Problematika vydírání dětí na sociálních sítích vypracovala pod vedením vedoucí práce Mgr. et Mgr. Petry Ambrožové, Ph.D., samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 8. 4. 2022

Veronika Pavlíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce paní Mgr. et Mgr. Petře Ambrožové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup. Taktéž děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni zúčastnit se výzkumného šetření.

Anotace

PAVLÍKOVÁ, Veronika. *Problematika vydírání dětí na sociálních sítích*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 55 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou vydírání dětí na sociálních sítích. V teoretické části se práce zaměřuje na kyberprostor jako prostředí, ve kterém se kyberšikana a samotné vydírání vyskytuje. Definuje specifika online prostředí a vyjmenovává sociální síť. Dále charakterizuje děti a dospívající, které jsou nejvíce ohroženy zneužitím na internetu. Další část zmiňuje kyberšikany a její možné formy. Definuje taktéž oběť a agresora tohoto společenského problému. V neposlední řadě se zabývá vydíráním, jakožto jednou z forem kyberšikany. Ve svých podkapitolách se zaměřuje na vydírání jako doprovodného jevu kybergroomingu, sextingu a kyberstalkingu. Empirická část je tvořena dotazníkem vlastní konstrukce. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydírání na sociálních sítích.

Klíčová slova: děti, kyberšikana, vydírání, sociální síť

Annotation

PAVLÍKOVÁ, Veronika, *The problem of blackmailing children on social media*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 55 pp. Bachelor Thesis

Bachelor thesis deals with the issue of blackmailing children on social media. The theoretical part of the work focuses on cyberspace as an environment in which cyberbullying takes place and blackmail itself occurs. Defines the specifics of the online environment and lists social networks. It also characterizes children and young people who are most at risk of abuse on the Internet. The next part mentions cyberbullying and its possible forms. It also defines the victim and the aggressor of this social problem. Last but not least, it deals with blackmail as one of the forms of cyberbullying. In its subchapters, it focuses on blackmail as an accompanying phenomenon of cybergrooming, sexting and cyberstalking. The empirical part consists of a questionnaire of own design. The aim of the research is to find out what experiences children have with the issue of blackmail on social media.

Keywords: children, cyberbullying, blackmailing, social media

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 8. 4. 2022

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Kyberprostor	10
1.1 Specifika online prostředí	10
1.2 Sociální sítě.....	11
2 Děti a dospívající na internetu.....	12
3 Kyberšikana	14
3.1 Oběť	15
3.2 Agresor	16
4 Vydírání na internetu	18
4.1 Kybergrooming.....	20
4.2 Sexting	22
4.3 Kyberstalking.....	24
5 Výzkumné šetření	27
5.1 Metoda výzkumu a výzkumný nástroj.....	27
5.2 Cíle výzkumu a hypotézy	27
5.3 Výzkumný soubor.....	29
5.4 Deskriptivní analýza výsledků.....	30
5.5 Verifikace hypotéz.....	41
5.6 Závěr výzkumného šetření.....	42
Závěr	45
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	47
Seznam grafů.....	50
Seznam příloh.....	51

Úvod

Během několika posledních desetiletí se naše životy digitalizovaly. Děláme více věcí online. Posun k virtuálnímu životu proběhl tak rychle, že jsme se stěží mohli přizpůsobit všem důsledkům. I zločiny, se kterými jsme se setkávali jen v tom reálném světě, se dostaly na internet a je o dost větší pravděpodobnost, že nás pachatelé mohou napadnout právě v internetovém prostředí než na ulici. Internet nám přinesl mnoho výhod, ale spolu s ním přišla i jistá rizika. Jedním z nich je právě kyberšikana.

Kyberšikana se nejvíce týká dnešních dětí a dospívající generace, která potřebuje být stále online a tráví na internetu svůj veškerý volný čas. Jejich život se postupně přesouvá do virtuálního světa, kde si mohou vytvořit zcela novou identitu a experimentovat. Právě proto patří sociální sítě mezi nejoblíbenější prostředky komunikace ve 21. století. V komunikaci na sociálních sítích ztrácejí zábrany a stávají se tak zranitelnějšími. Z těchto důvodů může dojít k útoku na jejich osobu a mohou se lehce stát obětí kyberšikany.

Tato bakalářská práce se zabývá jedním z projevů kyberšikany, a to vydíráním. Online vydírání v internetovém prostředí se stalo velmi nebezpečným fenoménem, který zažívá 6 – 8 % českých dětí. Cílem práce je zjistit, jak je tento fenomén pro děti aktuální a přiblížit problematiku vydírání dětí na sociálních sítích.

První kapitola teoretické části se zaměřuje na kyberprostor jako na internetové prostředí, ve kterém se kyberšikana a samotné vydírání vyskytuje. Definuje specifika online prostředí a vyjmenovává sociální sítě, na kterých mohou mít děti založené účty. Druhá kapitola charakterizuje děti a dospívající, které jsou nejvíce ohroženy zneužitím na internetu a nejčastěji se pohybují právě v internetovém prostředí. Třetí kapitola zmiňuje kyberšikanu a její možné formy. Taktéž definuje oběť a agresora tohoto společenského problému. V neposlední řadě se bakalářská práce zabývá vydíráním, jakožto jednou z forem kyberšikany. Ve svých podkapitolách se zaměřuje na vydírání jako doprovodného jevu kybergroomingu, sextingu a kyberstalkingu. Empirická část je tvořena kvantitativním výzkumným šetřením, které bylo realizováno pomocí dotazníku. Dotazník byl distribuován mezi žáky druhého stupně základních škol. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydírání na sociálních sítích.

1 Kyberprostor

„Kyberprostor je nové komunikační prostředí, které utváří celosvětové propojení počítačů.“ (Šmahaj, 2014, str. 15)

Jirovský definoval kyberprostor jako prostor, kam „se přenáší všechny rysy současné společnosti, ale život v kyberprostoru si formuje svoje vlastní pravidla, která se často vymykají přirozenému řádu, ve kterém lidské společenství žilo po staletí.“ (Šmahel, 2014, str. 15)

Jedná se o prostředí, které má svá specifika, přináší nová nebezpečí chování a vytváří tak nový prvek v lidské společnosti. Vznikem kyberprostoru se mění člověk a tím i samotná společnost. (Šmahaj, 2014)

Kyberprostor by se dal využít jako „identitní laboratoř“. Nejpřitažlivější právě na online identitě je její nevizuální kvalita a možnost vybrat si identitu, která se nám bude líbit. Psychology zejména zajímalo, jak virtuální anonymita napomáhá k větší otevřenosti. Podle několika výzkumů, pomohly sociální sítě právě introvertům, kteří odhodili své zábrany, více se otevírali a sdělovali osobní informace. Stejný vzorec najdeme i u extrovertů, ale v ještě větší míře. (Giles, 2012)

1.1 Specifika online prostředí

Internet je definován jako interaktivní komunikační prostředí. Někteří autoři vymezují internet jako prostředí bez zábran, kde může dojít k pozitivním nebo negativním dopadům na jeho uživatele.

Suler (1998) zpracovává psychologické aspekty specifika internetu a zařazuje do nich: sníženou percepci, písemný projev, flexibilitu identit, změněné vnímání, rovnost statusu, transcendentální prostor, časovou flexibilitu, sociální mnohočetnost, možnost záznamu a narušení přenosu. (Šmahaj, 2014)

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) popisuje specifika online prostředí tak, že aktivity v něm často probíhají okamžitě, kdykoliv a s větším dosahem. Na sociální síti můžeme příspěvek vyvěsit v jakoukoliv hodinu a využít anonymity. Dalším specifikem je, že si příspěvek může kdokoliv stáhnout, uložit a opětovně nasdílet. To, co jednou na internet vystavíme, tam také zůstane. Ke zneužití může dojít velmi snadno a mohou přijít další rizika. (Kosová, Martinek, 2021)

Mnozí autoři uvádějí, že disinhibiční efekt je jedním z nejvýznamnějších znaků elektronické komunikace, na kterém se podílí šest hlavních faktorů. Podle Sulera se jedná o disociativní anonymitu („neznáš mě“), solipsistické introjekce („vše je v mé hlavě“), disociativní představivost („je to jen hra“), neviditelnost („nevidíš mě“), asynchronicita („tak příště“) a neutralizace statusu („jsme si rovni“). (Sztokowski, 2020)

1.2 Sociální sítě

„Sociální síť je služba založená na webových technologiích, která nabízí jedincům používajícím takovou síť 3 základní možnosti: vybudovat v rámci této sítě veřejný či polo-veřejný profil uživatele, definovat seznam dalších uživatelů v rámci této sítě, se kterými je daný jedinec propojen, síť umožní uživatelům zobrazit a procházet seznam uživatelů, s nimiž jsou spojeni.“ (Pavlíček, 2010, str. 130-131)

Každá sociální síť má specifické znaky. V první řadě se jedná o sdružování lidí za účelem vzájemné komunikace, podpory nebo zábavy. Jejich dalším projevem je samotná komunikace mezi uživateli. Důležitým znakem jsou profily, na kterých najdeme osobní údaje o uživateli. Posledním specifikem jsou aplikace, například hry nebo kvízy. (Internetové sociální sítě – charakteristika, 2014, online)

Nejznámější sociální sítí je Facebook, který vznikl v roce 2004. V dnešní době jich existují stovky. Sociální sítě používá přes 3,4 miliardy lidí ve světě. Facebook je největší sociální sítí, která je určena pro sdílení a komunikaci uživatelů a jejich vzájemného propojování. Další velmi rozšířenou sociální sítí je Instagram, který nabízí sdílení fotografií a videí, ale také komentování a chatování. Velmi diskutovanou sítí je TikTok nabízející vyváření a sdílení krátkých videí. Snapchat slouží pro posílání, sdílení fotek a videí na určitý čas. Na sociální síti Ask.fm uživatelé pokládají anonymně otázky na zeď jiným uživatelům. Mezi komunikační sociální sítě můžeme dále zařadit Messenger, WhatsApp nebo Viber. (Sociální sítě, online)

Se vznikem těchto sítí přišla nová rizika. Člověk svádí souboj mezi ochranou vlastního soukromí a potřebou být akceptován ostatními. Rizikem sociálních sítí pro mnohé děti je právě uvádění osobních údajů bez jakéhokoliv zabezpečení.

Barlett (2011) zmiňuje i výhody sociálních sítí. Patří zde sociální dovednosti, rozvoj technických dovedností, vnímání rozmanitostí, sociální srovnání, informace a navazování vztahů. (Hulanová, 2012)

2 Děti a dospívající na internetu

V dnešní době jsou nové technologie, zejména sociální sítě, pro mladé lidi důležité. Všichni se snaží zůstat stále „online“, aby jim náhodou něco neuteklo a zůstali v kontaktu se světem. (Černá, 2013)

V období dospívání dochází ke změně osobnosti. Pro dospívající je důležitá sociální pozice, tělo jako součást identity a fyzická zdatnost. Mění se citové prožívání, emoční reakce mohou být nepřiměřené a proměnlivé. Ve vývojovém období adolescence je hlavní potřebou prozkoumávat a experimentovat, tudíž jsou dospívající jedinci nejvíce ohroženou skupinou těmito riziky na internetu. Dalším prvkem adolescence je hledání vlastní identity. Její součástí jsou také vztahy k jiným lidem, kteří ji mohou jak už pozitivně, či negativně ovlivňovat. (Vágnerová, 2005)

Internet nám dává výhodu se prezentovat tak, jak chceme, aby nás viděli druzí nebo kým bychom chtěli být. S tím souvisí pojem „online disinhibice“, což znamená ztrátu zábrán v komunikaci a odvážanost. Projevuje se tak, že člověk někomu něco napíše nebo pošle přes sociální síť, ale v reálném světě by to nikdy neudělal. Disinhibice může být pozitivní, v případě, že se lidé více podporují a oceňují, ale také negativní, která zahrnuje agresivitu, hrubou kritiku nebo výhrůžky.

Informační a komunikační technologie mají pro děti a dospívající výhody, které popisují David-Ferdonová a Feldman-Hertzová (2007). V první řadě umožňují komunikovat s lidmi z celého světa a přinášejí snadnější a pravidelné spojení s rodinou a vrstevníky. Dále představují příležitost pro dospívající, kteří mají problémy navázat přátelství v reálném světě a umožňují šířit informace a znalosti z různých oblastí, které by bylo jinak obtížné získat. To vše je pro děti a dospívající klíčové k udržení mezilidského kontaktu. (Černá, 2013)

V kyberprostoru se vyskytují dvě kategorie dětí: zranitelné děti a děti v nebezpečí.

Zranitelné děti

Jedná se o děti, kterým chybí nezbytné sociální znalosti a dovednosti. Mohou zrovna procházet těžkým obdobím jako například neshody s rodiči, problémy ve škole, spory s vrstevníky a další.

Děti v nebezpečí

Tyto děti jsou ohroženy i v jiných oblastech než na internetu. Čelí duševním problémům a narušeným vztahům, jak s rodiči, tak i s vrstevníky. Může se také jednat o jedince se sníženou inteligencí nebo mentálním postižením. (Hulanová, 2012)

3 Kyberšikana

Kyberšikana je závažný společenský problém, a to hned z několika důvodů. Zejména ohrožuje děti, studenty i dospělé a vyžaduje aktivní přístup celého školského systému. Dále zahrnuje zájem politiků a týká se oblastí práva a legislativy. V neposlední řadě klade důraz na prevenci, vzdělávání a vyžaduje mezinárodní spolupráci a výzkum.

V zahraničí se můžeme setkat s označením kyberšikany jako počítačová šikana (computer bullying), kybernetická šikana (cybernetic bullying) nebo virtuální šikana (virtual bullying). (Šmahaj, 2014)

Kyberšikana je nerozlučně spjata s tradiční šikanou, a tak sdílí její základní rysy a projevy. Podle Priceové a Dalgleish (2010) je kyberšikana „*kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií.*“ (Černá, 2013, str. 20)

Mezi prvky kyberšikany patří:

- záměrné, nikoli náhodné chování agresora
- opakovanost, kyberšikana odráží vzorec chování, nikoli pouze jeden izolovaný incident
- poškození oběti
- nerovnováha sil, „online síla“ může pramenit ze znalosti techniky nebo držení určitého obsahu (informací, obrázků nebo videí), které lze použít ke způsobení újmy
- probíhá prostřednictvím počítačů, mobilů a dalších elektronických zařízení
(What is Cyberbullying?, online)

Kyberšikana má své formy, které můžeme rozdělit do dvou podskupin. První podskupinou jsou samostatné projevy, konkrétní způsoby, jak ke kyberšikaně dochází. Do druhé podskupiny řadíme místa na internetu nebo v mobilním telefonu, kde se můžeme s kyberšikanou setkat. (Černá, 2013)

Mezi projevy kyberšikany můžeme zařadit například vydávání se za někoho jiného, což je nazýváno impersonalizací, krádež hesla, vyloučení a ostrakizaci nebo zveřejnění informací o oběti. Dále se můžeme setkat s agresivní diskusí nebo hádkou na internetu nazývanou jako flaming nebo s formou happy slapping, která vypadá tak, že jedinec je

fyzicky napaden jiným jedincem nebo skupinou a zároveň tuto situaci někdo natáčí na mobilní telefon, video poté zveřejní na sociální síti. (Ševčíková, 2014)

Nejčastěji používanými médii, která jsou zneužívána pro vznik a šíření kyberšikany jsou zejména sociální sítě, online interaktivní hry, webové stránky, instant messaging a zprávy, blogy, elektronická pošta (e-mail), chatovací místnosti nebo internetové ankety a dotazníky. (Černá, 2013)

Kyberšikanu můžeme rozdělit na přímou a nepřímou. Jelikož kyberšikana probíhá prostřednictvím technologií, některé studie ji ze své podstaty řadí do nepřímé. Mezi nepřímé útoky řadíme vyloučení ze skupiny, zveřejnění důvěrných informací nebo vydávání se za někoho jiného. U kyberšikany se setkáváme i s přímými útoky jako je například pořizování fotografií a jejich umístěním na sociální sítě, nadávky v diskusích nebo výhrůžné zprávy. (Ševčíková, 2014)

Kyberšikana je problematický rizikový jev a záleží na tom, co je jejím obsahem, kdo je útočníkem a kdo obětí. Může se tedy promítnout do celé řady ustanovení trestního zákoníku. Jde například o § 144 Účast na sebevraždě, § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji, § 181 Poškození cizích práv, § 184 Pomluva, § 209 Podvod, § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací a další. (Část 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 1. 2. 2022)

3.1 Oběť

V tradiční šikaně se rozlišují dva typy obětí. Prvním typem je **tzv. pasivní oběť**, která pro agresora představuje snadný cíl. Jsou slabší, nejistí, nepřiliš oblíbení a neumí se prosadit. Druhým typem je **tzv. oběť-provokatér**. Svým chováním upoutávají pozornost a agresora provokují. Tyto dva typy můžeme najít i v případě kyberšikany a přidáme další dva. Jedná se o agresora, který se sám stává obětí a jedince, kteří normálně nevybočují, ale v online prostředí se stávají zranitelnými. (Černá, 2013)

Mezi specifika oběti kyberšikany můžeme řadíme nadměrné trávení času v internetovém prostředí a sklony k závislostnímu chování na moderních technologiích. Děti, které se stávají obětmi na sociálních sítích, obtížně navazují vztahy v reálném světě, ale na internetu jsou v tom zblhlé. Jsou uzavřené do vlastního těla, nekomunikují s ostatními o svých problémech a nesvěřují se. Výzkumy potvrzují, že oběť kyberšikany je z 80 % i oběť klasické šikany. (Látal, 2014, online)

3.2 Agresor

Agresorův cíl je stejný jako v tradiční šikaně, a to zranit, vystrašit nebo ponížit oběť. Moderní technologie (ICT) nabízí však agresorovi mocnější a zákeřnější zbraně. Ve virtuálním světě nezáleží na fyzické síle agresora, věku, pohlaví, postavení v sociální skupině a ani na úspěšnosti v reálném světě. „*Agresor si může vytvořit svou novou elektronickou identitu, která bude od té reálné naprosto odlišná. Obvykle se v případech kyberagresorů jedná o jedince, kteří jsou silní svými znalostmi a schopnostmi pohybovat se v prostředí ICT.*“ (Vašutová, 2010, str. 90)

Jeden z významných faktorů je anonymita, která působí oboustranně. Oběť neví, kdo je agresor a agresor nemusí poznat svou oběť. Agresoři tak ztrácejí zábrany a dochází k disinhibičnímu efektu.

Významným pojmem je deindividualizace, která vychází z teorie davové hysterie. Jelikož je dav anonymní, jedinec ustupuje svým instinktům a mizí u něj pocit zodpovědnosti.

Kowalski a Limber (2007) uvádějí, že hrozba internetu je taktéž spojena s faktem, že agresoři nevidí emoční reakce své oběti. Kohout (2008) uvádí, že je snazší zaútočit na někoho, kdo nemá tvář, hlas ani jméno. Tím, že agresor svou oběť nevidí, není schopen zhodnotit důsledky svého jednání. (Vašutová, 2010)

Agresoři se od sebe liší styly, způsoby i motivy kyberšikanování. Existuje tedy několik typů kyberagresorů.

„Pomstychtivý andílek“ – Sám sebe jako agresora nevnímá. Často sám kyberšikanu zažil a oplácí to. Snaží se ochránit svého šikanovaného kamaráda. Ve většině případů pracují sami, ale mohou své aktivity sdílet se svými nejbližšími přáteli.

„Bažící po moci“ – Tito kyberagresoři chtějí dokazovat svou sílu a snaží se ovládat svou oběť prostřednictvím strachu. Pro svou činnost potřebují publikum. Pokud se mu nedostává příslušné odezvy, své útoky stupňuje. Zřídka si uvědomuje závažnost svých činů. Tento typ může být nejnebezpečnějším ze všech typů kyberagresorů.

„Sprosté holky“ – Typickými kyberagresory jsou zde dívky. Kyberšikanu je páchaná ve skupině a zaměřují se především na ostatní dívky. Chtějí publikum a touží po obdivu. Většinou kyberšikanu končí, když nenajdou zábavu, kterou hledaly.

„Neúmyslný kyberagresor“ – Tento typ kyberagresorů se vyznačuje tím, že nerozdávají prvoplánové rány, ale pouze odpovídají bez přemýšlení o následcích svého jednání.

Reagují zejména na nenávistné a provokativní zprávy ve vzteku nebo když jsou frustrováni. Jejich motivy jsou slova „můžu“ a „legrace“. (Vašutová, 2010)

4 Vydírání na internetu

Pojmy blackmail, extortion a sextortion se v angličtině běžně používají zaměnitelně, i když jejich význam se liší. Do češtiny bychom tyto pojmy přeložili jako vydírání. Sancho (2017) tvrdí, že online extortion zahrnuje vyhrožování obětím zničením majetku nebo dat, zatímco blackmail zahrnuje nátlak formou vyhrožování zveřejněním citlivých informací o oběti, které poškodí její pověst. Citlivé informace byly definovány jako informace, které lze použít k narušení soukromí nebo bezpečnosti, jsou-li umístěny do nesprávných rukou. Sextortion označuje specifický typ online vydírání, který se zaměřuje na využívání dat sexuální povahy k vydírání oběti. (Al Habsi, Butler, Percy, Sezer, 2020, online)

Podle zjištěných analýz, které vznikly na základě 15 případů vydírání dětí na sociálních sítích evidovaných a řešených online poradnou projektem E-bezpečí (2012–2014), vytvořil Kopecký model chování pachatelů, kteří se dopustili vydírání.

Tento model má 5 fází. V první fázi útočník navazuje kontakt s dítětem. Vystupuje zpravidla pod jinou identitou a píše oběti se záměrem se s ní skamarádit nebo zaslat fotografii. Postupně přesvědčuje a žádá oběť o poskytnutí osobních informací.

Ve druhé fázi útočník manipuluje oběť lichotkami. Tímto si oběť získá, protože dítě touží po obdivu a uznání.

Ve třetí fázi si útočník ověřuje identitu oběti. Například žádá oběť, aby mu poslala fotografii s nápisem a datem. Takto si ověří, zda jsou fotografie autentické.

Čtvrtá fáze je nazvána stupňování intimity. Fotografie, které si útočník s obětí navzájem posílají jsou intimnější. Od oblečené až po svlečené. Útočník však nepoužívá své fotografie, ale často stažené ze zahraničních pornografických stránek. Pokud se dítě rozhodne ukončit posílání fotografií, začíná pátá fáze vícestupňového vydírání.

Samotné vydírání probíhá buď prostřednictvím přátel na sociálních sítích nebo prostřednictvím rodičů oběti. V několika případech poté pachatel donutí oběť k osobní schůzce. Vydírání klidně může přerůst až v prostituční chování. (Kopecký, 2014, online)

Vyděrači, obvykle požadují hotovost, sexuální laskavosti, nebo výkon legitimní či nelegitimní služby. Být obětí vydírání může mít vážné následky. Například pošpinit jméno oběti a pověst rodiny a také vést k psychickému utrpení, a dokonce k sebevraždě. Může přispívat k pocitům úzkosti, strachu, depresím nebo poruchám sociálního

přizpůsobení, které mohou vyústit v sociální izolaci anebo strach z konfrontace s lidmi. U dětí mohou vedlejší účinky zahrnovat sebeobviňování, invazivní vzpomínky nebo pocity neštěstí, nízké sebevědomí, špatné sny, nespavost, nervozitu, záchvaty úzkosti a výchovné potíže. Navzdory těmto důsledkům výzkumy naznačují, že lidé jsou často náchylní stát se obětí vydírání na sociálních sítích, kvůli své tendenci zveřejňovat citlivé informace online. (Al Habsi, Butler, Percy, Sezer, 2020, online)

Al Habsi a další jeho kolegové ve své studii, která měla za cíl zlepšit teoretické porozumění tomuto fenoménu a zjistit jaké výzkumy byly v současnosti provedeny. O výskytu vydírání na sociálních sítích uvádějí tři klíčová témata, která se objevila v několika zpracovaných článcích. Jedná se o zranitelnost vůči viktimizaci, kulturní rozdíly v povědomí o vydírání na sociálních sítích a používání donucovacích technik vyděrači.

Zranitelnost vůči viktimizaci

Studie identifikovaly několik rizikových faktorů, které by mohly zvýšit zranitelnost vůči vydírání na sociálních sítích. Věk, pohlaví, tendence k online sebeodhalování a ochota používat sociální média k zasílání intimních snímků byly identifikovány jako rizikové faktory pro to, aby se člověk stal obětí vydírání na sociálních sítích.

Mezi další faktory, u kterých bylo zjištěno, že zvyšují zranitelnost člověka stát se obětí vydírání na sociálních sítích, patří nedostatek znalostí o právních důsledcích vytváření a sdílení intimních fotografií lidí, kteří nedosáhli zákonného věku pro pohlavní styk.

Aplikace, jejichž funkce podporují zveřejňování informací a obrázků, usnadňují vytváření a jejich distribuci, uchovávají obrázky, umožňují vytváření účtů s nepravdivými informacemi a mohou taktéž usnadnit výskyt vydírání.

Kulturní variace v povědomí

Zjištěn byl také důkaz o důležité roli, kterou mohou hrát kulturní normy při utváření postojů a motivací lidí k sebeodhalení na sociálních sítích, stejně jako jejich povědomí o potenciálu stát se obětí vydírání.

Použití donucovacích technik

O donucovacích technikách, které byly použity k vydírání jak mladých lidí, tak dospělých na sociálních sítích, bylo pojednáno v několika článcích. Vyděrači uplatňovali dvě hlavní taktiky, aby od svých obětí získali citlivé informace. V první řadě oběti vysvětlily, že

byly ve vztahu (který se vyskytuje online i offline) se svým vyděračem a rozhodly se s ním sdílet citlivé informace, obrázky, nebo že je vyděrač nahrál, když se dobrovolně zapojily do citlivého jednání prostřednictvím webové kamery. Teprve tehdy, když tyto vztahy zkrachovaly, nebo když oběti přestaly být ochotny sdílet citlivé informace, obrázky nebo videa, začalo vydírání, přičemž oběti byly nuceny znovu navázat vztah, nebo pokračovat ve zveřejňování těchto informací, obrázků nebo videí.

Druhá taktika zahrnovala vyděrače, který se pokoušel emocionálně zmanipulovat oběť, aby prozradila citlivé informace tím, že tvrdila, že je depresivní nebo sebevražedná, a pokoušela se v oběti vyvolat pocit viny a povinnosti pomoci jí se sdílením takovýchto informací. (Al Habsi, Butler, Percy, Sezer, 2020, online)

Vydírání je trestný čin podle § 175 českého trestního zákoníku. (Část 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 1. 2. 2022)

4.1 Kybergrooming

„Kybergrooming označuje chování uživatelů, tzv. predátorů, kybergroomerů, které má ve vyhlédnuté oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobnímu setkání.“ (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013, str. 50)

Kybergrooming můžeme jinak nazvat jako child grooming nebo jen grooming, který patří mezi nejnebezpečnější fenomén dnešní doby. Jedná se o psychickou manipulaci realizovanou prostřednictvím digitálních technologií. Výsledkem je setkání oběti s kybergroomerem, které nejčastěji končí sexuálním zneužitím, nebo fyzickým napadením. (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013)

Kybergrooming je charakteristický několika specifickými rysy. Jedná se o manipulativní jednání, dostupnost oběti, budování vztahu s obětí, sexuální témata v komunikaci, posuzování rizik a podváděním, aby pachatel nebyl odhalen. Charakteristiku doplňují výzkumníci z Univerzity Palackého v Olomouci, kteří upozorňují, že v českém prostředí existují sociální sítě přímo vyzývající predátory k jejich využívání. Jedná se například o stránku Líbímseti.cz, která umožňuje registraci i dětem. (Kopecký, 2015)

Kybergrooming je trestný čin dle § 193b trestního zákoníku – Navazování nedovolených kontaktů s dítětem. (Část 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 1. 2. 2022)

Etapy manipulace oběti

Manipulace oběti probíhá ve čtyřech fázích. Příprava na kontakt s obětí, kontakt s obětí (navázání a prohlubování vztahu), příprava na osobní schůzku a realizace osobního setkání s obětí.

V první etapě si útočník připravuje podmínky pro realizaci manipulace oběti a snaží se zjistit, co nejvíce informací. Útočník si vytváří falešnou identitu a uvádí nepravdivé osobní údaje. Nemusí vystupovat jen jako fyzické osoby. Mohou to být představitelé firem, kteří obětím přinesou nějaký užitek. Například se mohou vydávat za firmu, která nabízí pomoc sociálně slabým dětem. Tento jev můžeme označit jako falešná autorita.

Ve druhé fázi se kybergroomer snaží o navázání a prohlubování jejich virtuálního vztahu, k čemuž využívá několik technik. Jednou z nich je efekt zrcadlení neboli mirroring, jehož princip spočívá v napodobování oběti. Sdílí s ní emoce, zájmy a názory. Díky tomuto efektu útočník navazuje s obětí přátelství a pocit sounáležitosti. Dále se agresor snaží získat osobní informace o oběti. Toto jednání nazýváme fishing. Pomocí získaných údajů sestavuje obecný profil oběti. Aby kybergroomer navázal s obětí, co nejbližší vztah, využívá různé formy úplatků a vábí ji. Takovéto jednání se nazývá luring. Pachatel postupně snižuje zábrany dětí a mládeže. Do konverzace zavádí sexuální obsah. Útočník usiluje o získání fotografií nebo videí, kde je oběť obnažená. Tyto získané materiály může poté využít k vydírání oběti. Může se snažit, aby se mu oběť ukázala na kameru. Tomuto fenoménu říkáme webcam trolling, který spočívá v tom, že oběti pustí tzv. videosmyčku reálných chlapců nebo dívek a pouští ji své oběti, která vůbec netuší, že by mohlo jít o podvrh. Dále dochází ke snaze kybergroomera izolovat oběť od okolí pomocí citového vydírání a zastrašování.

Ve třetí fázi si útočník připravuje oběť na osobní schůzku. Kybergroomer musí překonat věkový rozdíl pomocí různých lží a oběť přijímá, že komunikuje nebo ji na schůzce „vzvedne“ někdo starší. Ve chvíli, kdy má útočník dostatek informací a citlivých materiálů, pokouší se objekt vylákat na osobní schůzku. Pokud oběť schůzku odmítá, začíná ji vyhrožovat a vydírat pomocí získaných materiálů.

Poslední fází je osobní setkání, což je hlavním cílem kybergroomera. První schůzka může být nevinná, útočník si ověřuje oběť nebo dochází k prohlubování vztahu mezi nimi. K samotnému útoku může dojít až po několika schůzkách. (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013)

4.2 Sexting

Sexting je relativně nový pojem, jelikož do English Oxford Living Dictionaries ho do své databáze zahrnul až v roce 2011. Od té doby se objevuje několik definic a vymezení sextingu.

„Hinduji a Pitchin (2010) uvádějí, že jde o odesílání nebo přijímání sexuálně explicitních nebo sexuálně sugestivních obrázků či videí přes mobilní telefon.“ (Szotkowski, 2020, str. 31)

Streichman (2011) hovoří o rozesílání fotografií zachycující nahotu za využití i jiných elektronických medií než mobilního telefonu, například internetu.

Podle K. Jaisskakra (2009) představuje sexting jako „selfie“ nahého těla a zahrnuje zde i rozesílání obscénních SMS zpráv, které jsou šířeny přes mobilní telefon.

Sexting podle některých autorů zahrnuje dimenze, a to přijímání, odesílání a postování neboli sdílení intimních materiálů, například pomocí sociálních sítí. Jaishankar (2009) tvrdí, že se sextingu dopouštějí většinou teenageři, což potvrdilo i několik studií zaměřených na tuto problematiku.

Pojem „Youth-Produced Sexual Images“ do češtiny přeloženo jako sexuální snímky produkováné mládeží, které pořizují, rozesílají i zveřejňují své sexuálně laděné materiály, jsou nelegální tvorbou dětské pornografie.

Rozlišovány jsou dva typy sextingu, a to self-sexting, při kterém dochází k posílání vlastních intimních materiálů, tzv. „sextů“ a peer-sexting, u kterého jsou rozesílány „sextý“ někoho jiného.

Podle H. K. Hudson (2011) lze sexting rozdělit do čtyř kategorií. První kategorií je „consensual sexting“, ve kterém se obě strany dobrovolně zapojují. Ve druhé kategorii s názvem „sextbullying“ je sexting jako nástroj šikany. Třetí kategorií je „illegal sexting“, jedná se o nelegální sexting, který probíhá mezi dospělými a dětmi.

Ve čtvrté kategorii „at-risk sexting“ vznikají negativní důsledky, jako například viktimizace, pronásledování, ponížení atd. (Szotkowski, 2020)

Dále se sexting podle Kopeckého, Szotkowského a Krejčího (2015) člení podle motivace k jeho realizaci na:

- sexting je vnímán jako součást romantických vztahů
- sexting funguje jako nástroj pro potlačení nudy
- sexting vzniká jako produkt sociálního tlaku
- sexting jako produkt konzumní společnosti, jako nástroj sebe prezentace
- sexting jako nástroj pomsty

(Szotkowski, 2020)

Relativně nový pojem, který se ve spojitosti se sextingem objevuje je **sextortion**. Cambridgeský slovník definuje sextortion jako přinucení někoho k něčemu, zejména k sexuálnímu jednání, vyhrožováním, že zveřejní jeho nahé fotografie nebo sexuální informace. Jiná definice uvádí, že sexuální vydírání zahrnuje vyhrožování odhalením sexuálního obrazu, s cílem přimět jednotlivce, udělat něco z jiných důvodů jako je pomsta nebo ponížení, protože někteří online predátoři mají větší zájem o získání peněz, pomstu, nebo ponížení cílové oběti. (Pittaro, 2019, online)

Rozlišují se dva typy sextortion. Sextortion zaměřený na konkrétní osobu, který začíná oslovením oběti a navázání důvěrného vztahu. Poté dochází k výměně fotografií (i těch intimních) a případně ke komunikaci pomocí webkamery, přes kterou si pachatel nahrává veškeré materiály. Získané materiály využívá k vydírání. Sextortion se v této podobě týká jak dětí, tak i dospělých. Druhým typem je sextortion v podobě vyděračských e-mailů. Zde dorazí pomocí e-mailového spamu zpráva, že neznámý hacker pronikl do počítače, získal přístup ke všem údajům oběti a získal intimní materiály, které zveřejní a poškodí její pověst, když nezplatí. Jedná se o vyvolání pocitu strachu, že opravdu někdo pronikl do počítače oběti, opak je však pravdou. (Kopecký, 2021, online)

Kybersex je další nebezpečnou internetovou komunikací. Doposud neexistuje žádná jednoznačná definice. Můžeme však říci, že se jedná o on-line komunikaci za účelem sexuálního vzrušení. Jedná se o vzájemné posílání zpráv sexuálního charakteru, nebo i o flirtování v chatech na sociálních sítích. Za škodlivý ho můžeme označit tehdy, pokud je toto jednání jednomu z partnerů nepříjemné a dochází k sexuálně explicitní konverzaci, posílání pornografických obrázků, vyhrožování, zesměšňování a jinému obtěžování. (Hulanová, 2012)

Sexting představuje ve spojení s dalšími fenomény nebezpečný jev, který může skončit až suicidálním jednáním oběti. Významným jevem v sextingu je „webcam trolling“, který představuje způsob, jak vylákat z oběti intimní až pornografické, sextingové materiály, které agresor dále využívá k vydírání oběti.

Sexting se nadále stává součástí kybergroomingu a objevuje se i ve spojitosti s kyberstalkingem. (Szotkowski, 2020)

Sexting může být součástí trestných činů: § 185 Znásilnění, § 186 Sexuální nátlak, §187 Pohlavní zneužití, § 191 Šíření pornografie, § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 201 Ohrožování výchovy dítěte, § 202 Svádění k pohlavnímu styku. (Část 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 1. 2. 2022)

4.3 Kyberstalking

„Kyberstalking je opakované obtěžující a výhružné chování prostřednictvím internetu nebo jiných elektronických prostředků komunikace.“ (Hulanová, 2012, str. 69)

Kyberstalking je nutkání, jehož cílem je oběť ponížit, ovládat, děsit, manipulovat, ztrapnit, pomstít se jí, nebo jinak poškodit. Mnoho kyberstalkerů je posedlých, nestabilních nebo jinak duševně nemocných. I když mohou projevovat šarm a výmluvnost, jsou obecně izolovaní a zoufalí, mají velmi nízké sebevědomí a jsou obzvláště citliví na odmítnutí.

Mohou cílit na své oběti prostřednictvím sociálních médií, seznamovacích webů, blogů nebo nabouráváním se do telefonů či osobních počítačů, kde většina z nás uchovává vysoce osobní informace bez jakéhokoli zabezpečení. Nejhorší ze všeho je, že kybernetické pronásledování může vést k eskalaci v podobě fyzických útoků a únosů, zejména proto, že pachatelé domácího násilí dokážou snáze najít na internetu oběti, které se mohou skrývat. (Katehakis, 2015, online)

Kyberstalking může mít řadu podob, včetně vydírání, sledování online aktivit, nebo zasílání výhružných zpráv. Někteří kyberstalkeréři páchají krádeže identity a pokračují v terorizaci obětí způsoby, jako je zrušení kreditních karet nebo používání osobních údajů k pošpinění jednotlivců. Kyberstalking si na obětech vybírá taktéž emocionální daň. (Muller, 2015, online)

Mezi nové formy kyberstalkingu můžeme zařadit on-line hry, ve kterých dochází čím dál častěji k obtěžování při jejich hraní. Oběťmi se stávají častěji děti, které mohou zažívat větší úzkost a strach než dospělí. Patří zde také mobilní telefony, které všichni používáme denně. Někteří lidé však začali používat mobilní telefony i jako prostředek obtěžování a pronásledování druhých.

Kyberstalking můžeme klasifikovat podle typu elektronické komunikace. Dále ho můžeme rozlišit na přímý kyberstalking, který zahrnuje používání mobilních telefonů a e-mailů pro odesílání zpráv s nenávislným a zastrašovacím obsahem. Nepřímý kyberstalking zahrnuje používání internetu k zobrazování zpráv, nebo je používán k šíření nepravdivých informací o oběti. (Hulanová, 2012)

Kyberstalking je definován jako trestný čin § 354 Nebezpečné pronásledování. (Část 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 1. 2. 2022)

Typy kyberstalkerů

Jelikož dosud nebyla zjištěna typologie kyberstalkerů, popíšeme si typologii off-line stalkerů, která nám pomůže lépe pochopit jejich chování.

Geberth (1996) rozděluje stalkery do dvou kategorií. První kategorií jsou psychopatické osobnosti a druhou psychotické osobnosti.

Typologii více rozpracovává Zona s kolegy (1998), kde se zaměřují na vztah mezi obětí a pachatelem. Rozlišují prostou posedlost, milující posedlost, erotomanií a syndrom falešné viktimizace.

Mullen, Pathé a Purcell (2001) se věnovali výzkumu stalkingu a vytvořili ještě o něco více rozpracovanou typologii stalkerů.

„Odmítnutý pronásledovatel“ – Pachatel pronásleduje osoby, které ho dříve odmítly s cílem se usmířit nebo vykonat pomstu. Kopecký (2009) tento typ označuje jako „bývalý partner“.

„**Hledač intimity**“ – Pachatelovým cílem je realizovat vztah s osobou, která ho zaujala. Kopecký (2009) ho nazývá pojmem „uctívač“.

„**Nekompetentní nápadník**“ – Jedná se o pachatele, kteří svou atraktivitou dávají najevo způsobem, který u druhých vyvolává úzkost nebo strach. U Kopeckého (2009) najdeme tento typ jako „neobratný nápadník“.

„Zlostný pronásledovatel“ – Motivací je vyvolat u oběti strach a úzkost. Pachatel si je vědom dopadů svého chování na oběti. Jedná se o oběti, u kterých si pachatel myslí, že ho poškodila a touží po odplatě. Kopecký (2009) ho nazývá jako „ublížený pronásledovatel“.

„Predátorský pronásledovatel“ – Tento pronásledovatel připravuje sexuální napadení vyhlédnuté oběti. Jeho motivací je získat na začátku informace o oběti, aby mohl pak zaútočit. U Kopeckého (2009) najdeme název „sexuální útočník“.

„Oblouzněný útočník“ – Kopecký (2009) přidává ještě tento typ stalkera. Pachatel věří, že je jeho oběť do něj zamilována. (Hulanová, 2012)

5 Výzkumné šetření

Pro výzkumné šetření byl zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativně orientovaný výzkum v pedagogice můžeme vymezit jako „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“ (Chráska, 2016, str. 11)

5.1 Metoda výzkumu a výzkumný nástroj

Pro účely výzkumného šetření byl sestaven dotazník vlastní konstrukce. Byl proveden předvýzkum u 5 respondentů. Jeho cílem bylo zjistit, zda jsou otázky srozumitelné a zda jsou respondenti na všechny položky dotazníku schopni odpovědět. Na základě tohoto zjištění byl dotazník mírně upraven.

„*P. Gavora (2000) vymezuje dotazník jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“ (Chráska, 2016, str. 158)

V první části dotazníku se nachází předmluva, ve které jsou zmíněny informace o autorovi, tématu dotazníku a ujištění o anonymitě respondentů. Je složen ze sedmnácti otázek polouzavřeného a uzavřeného charakteru.

První dvě otázky (Q1-Q2) jsou zaměřené na obecné informace o respondentech. Zjišťují pohlaví a věk respondenta. Další otázky (Q3-Q5) jsou zaměřeny na sociální sítě a jejich využívání. Následující část dotazníku je zaměřená na seznamování se s cizími lidmi přes internet a samotný kybergrooming (Q6-Q11). Otázky (Q12-Q14) zkoumají zasílání intimních materiálů. V poslední části dotazníku jsou otázky zaměřeny na vyhrožování, zastrasování, obtěžování a vydírání jako projevy kyberšikany (Q15-Q17). U některých otázek je na výběr odpověď „jiné“, a proto je můžeme považovat za polouzavřené otázky.

5.2 Cíle výzkumu a hypotézy

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydírání na sociálních sítích. Dále byly stanoveny dílčí výzkumné cíle. První dílčí cíl zjišťuje, jaké sociální sítě děti používají nejčastěji, a na kterých dochází ke kybernetické agresi. Druhým dílčím cílem je zmapování komunikace dětí s neznámými lidmi na internetu. Třetí dílčí cíl má za úkol zjistit ochotu jít na osobní schůzku s neznámým člověkem a důvod příchodu na schůzku. Čtvrtým dílčím cílem je zjistit kolik dětí odesílá své intimní

materiály neznámým lidem a z jakého důvodu. Poslední pátý dílčí cíl zjišťuje, kolik dětí zažilo vydírání v pozici oběti a způsob, jakým byly vydírány.

Byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Facebook je platforma, na které dochází nejčastěji ke kybernetické agresi.

Z výzkumného vzorku 11 221 dětí ve věku 7–17 let, zažilo 6 330 (56,41 %) kybernetickou agresi prostřednictvím sociální sítě Facebook. Vyplývá to z výzkumu České děti v kybersvětě realizovaným Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2019. (Kopecký, Szotkowski, 2019, online)

H2: Více jak polovina respondentů komunikuje s neznámými lidmi přes internet.

Výzkum Rizikové chování českých dětí v prostředí internetu z roku 2014 uvádí, že z 28 232 respondentů, 54,30 % komunikuje s neznámými lidmi přes internet. Respondenty byly děti ve věku 11-17 let. (Kopecký, 2014, online)

H3: Pozvání na osobní schůzku obdrželo méně než 32 % dětí. Pětina z nich na schůzku dorazila.

Tyto výsledky vyplývají z výzkumu Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru realizovaným Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Do výzkumu se zapojilo 4 878 respondentů ve věku 8-17 let. Sběr dat probíhal v roce 2017. (Kopecký, 2017, online)

H4: Více než 6 % českých dětí provozující sexting bylo k tomuto jednání donuceno jinou osobou a jejich intimní materiál nebyl odeslán dobrovolně.

Tato hypotéza vyplývá na základě výzkumu Sexting u českých dětí realizovaným Szotkowski a kol. v roce 2020. Do tohoto výzkumu se zapojilo celkem 5 675 respondentů ve věku 11-17 let. (Szotkowski, 2020)

H5: Více než 7 % českých dětí zažilo vydírání v pozici oběti.

Tato hypotéza vyplývá z výzkumu Nebezpečí internetové komunikace IV (etapa 2012-2013) realizovaného týmem projektu E-Bezpečí Univerzity Palackého v Olomouci a společnosti Seznam.cz na vzorku více než 21 000 dětí ve věku 11-17 let. Vydírání v pozici oběti zažilo 7,33 % pubescentů. (Kopecký, 2014, online)

5.3 Výzkumný soubor

Sběr dat probíhal v březnu 2022 pomocí tištěných dotazníků. Dotazníky byly distribuované mezi žáky druhého stupně základních škol. Do dotazníkového šetření se zapojila ZŠ Bezručova v Hradci Králové a ZŠ Husitská v Nové Pace.

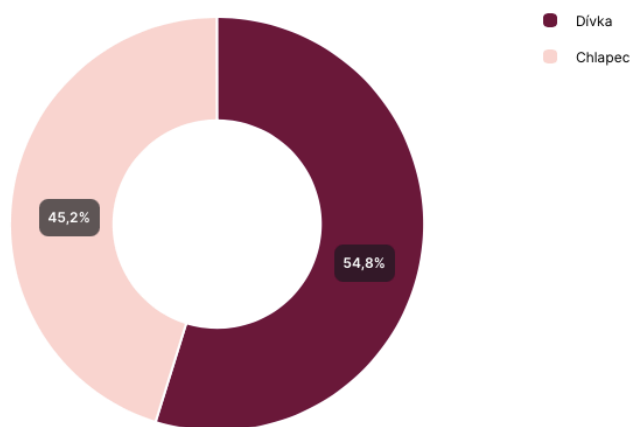
Cílovou skupinou výzkumného šetření byla tedy mládež ve věku 11-15 let. Podle předešlých výzkumů je tato věková skupina nejvíce ohrožena vydíráním na sociálních sítích a taktéž tráví svůj volný čas nejčastěji na internetu.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 135 respondentů.

Otázka č.1: Pohlaví

První graf zobrazuje pohlaví respondentů. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 74 (54,8 %) dívek a 61 (45,2 %) chlapců.

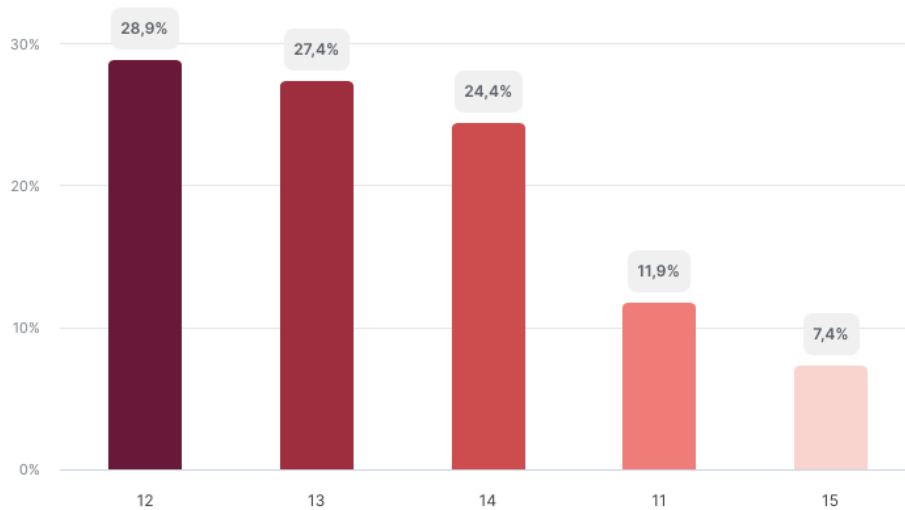
Graf 1: Pohlaví respondentů

Otázka č. 2: Věk

Ve druhém grafu vidíme věkové rozložení respondentů. Největší zastoupení mají žáci ve věku 12 let, kterých je 39 (28,9 %). Naopak nejméně početnou skupinou jsou respondenti ve věku 15 let, kterých je pouze 10 (7,4 %).

Graf 2: Věk respondentů

5.4 Deskriptivní analýza výsledků

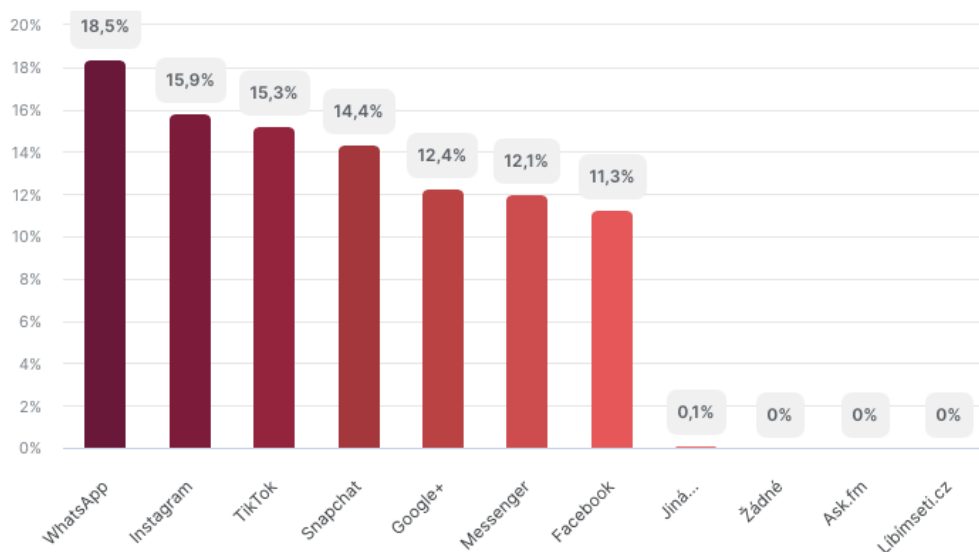
Tato podkapitola je věnována samotným výsledkům výzkumného šetření. Výsledky jsou prezentovány pomocí prstencových a sloupcových grafů. Grafy jsou seřazeny v souladu se strukturou dotazníku.

Cílem kvantitativního výzkumného šetření bylo zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydíraní na sociálních sítích. Deskriptivní analýza byla zaměřená na dílčí výzkumné cíle.

Otázka č. 3: Na kterých sociálních sítích máš účet?

Po otázkách zaměřených na obecné informace o respondentech, přišly otázky (Q3-Q5), které se zaměřovaly na využívání sociálních sítí respondenty. V grafu můžeme vidět, že dominantními sociálními sítěmi jsou WhatsApp, který využívá 124 (18,5 %) respondentů, dále Instagram se 107 uživateli (15,9 %), TikTok, který má 103 (15,3 %) uživatelů a Snapchat, který využívá 97 (14,4 %) respondentů. Zastoupení má zde i platforma Google + (12,4 %), Messenger (12,1 %) a Facebook (11,3 %).

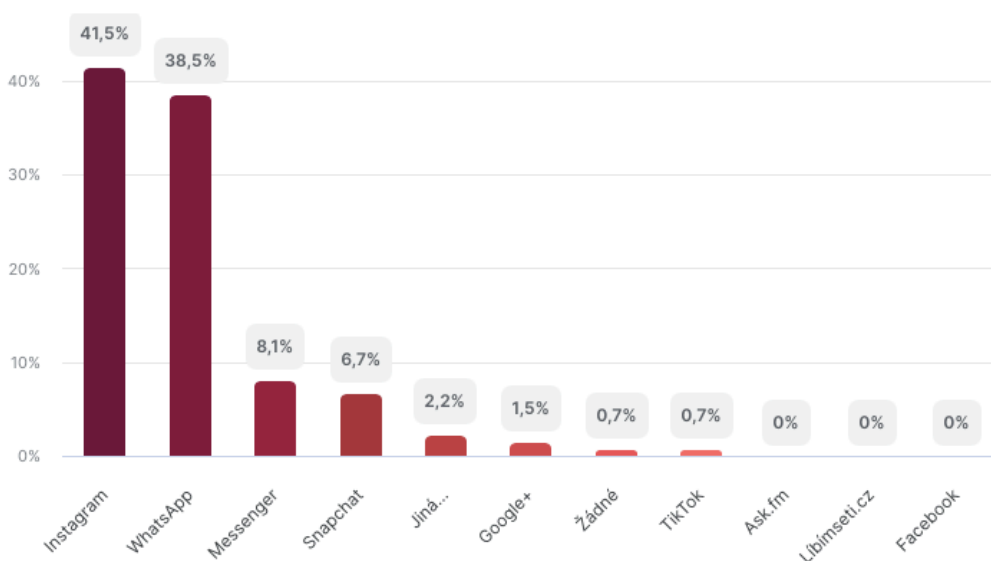
Graf 3: Účty na sociálních sítích

Otázka č. 4: Kterou sociální síť používáš nejčastěji ke komunikaci s jinými lidmi?

Další graf nám vyobrazuje nejčastěji využívanou sociální síť ke komunikaci. Nejvíce, 56 (41,5 %) respondentů komunikuje s ostatními lidmi přes Instagram. Druhou nejvyužívanější sítí je WhatsApp, který používá 52 (38,5 %) dotazovaných. V menším zastoupením se potom objevuje Messenger (8,1 %) a Snapchat (6,7 %). Jako jiné respondenti nejčastěji uváděli platformu Discord (2,2 %).

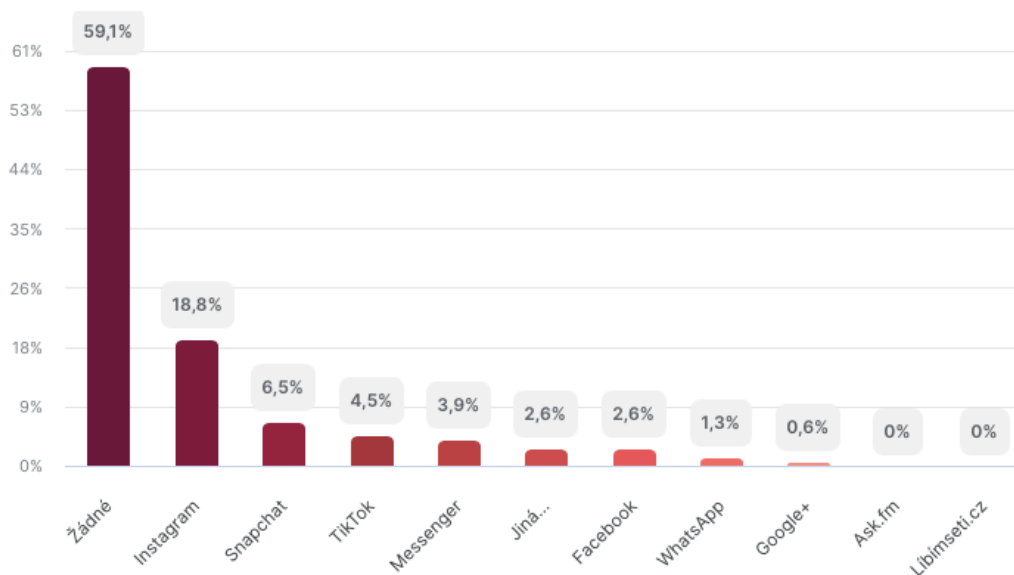
Graf 4: Využívání sociálních sítích ke komunikaci

Otázka č. 5: Na které sociální síti si zažil/a kybernetickou agresi?

Tento graf ukazuje na sociální sítě, na kterých respondenti zažili nějakou formu kybernetické agrese. Jedná se například o situace, kdy je někdo obtěžoval, zastrašoval, vyhrožoval nebo dokonce vydíral. 91 (59,1 %) dotazujících nezažili na žádné sociální síti toto chování. Nejvíce, 29 (18,8 %) respondentů setkala s kybernetickou agresi na Instagramu a 10 (6,5 %) na Snapchatu. Dále je TikTok, který označilo 7 (4,5 %) a Messenger se 6 (3,9 %) označeními. Jako jiné respondenti uváděli platformu Omegle a Discord (2,6 %). Na Facebooku zažilo kybernetickou agresi pouze 4 (2,6 %) z dotazovaných.

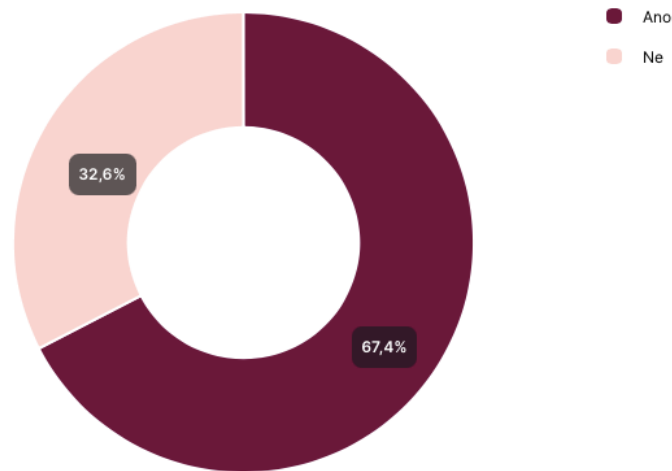
Graf 5: Výskyt kybernetické agrese na sociálních sítích

Otázka č. 6: Máš na sociálních sítích i lidi, které neznáš osobně?

Další série otázek (Q6-Q8) se zaměřovala na seznamování s cizími lidmi přes sociální sítě. Na tomto grafu můžeme vidět podíl respondentů, kteří mají na svých sociálních sítích lidi, které neznají osobně. 91 (67,4 %) dotazujících má neznámé lidi na sociálních sítích. Zbývajících 44 (32,6 %) respondentů odpovědělo, že takové lidi nemá mezi přáteli.

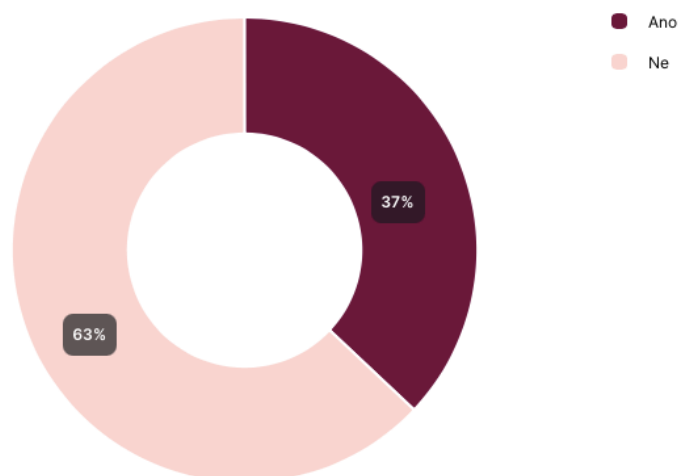
Graf 6: Neznámí lidé na sociálních sítích

Otázka č. 7: Přidal/a by sis neznámého člověka na sociální síti, kdyby tě požádal o sledování/přátelství?

Tento graf vyobrazuje, zda by si respondenti přidali neznámého člověka, kdyby je požádal o sledování nebo přidání do přátel. 50 (37 %) dotazujících by si přidalo člověka, kterého neznají osobně. Naopak 85 (63 %) respondentů by si takového člověka na sociální síť nepřidalo.

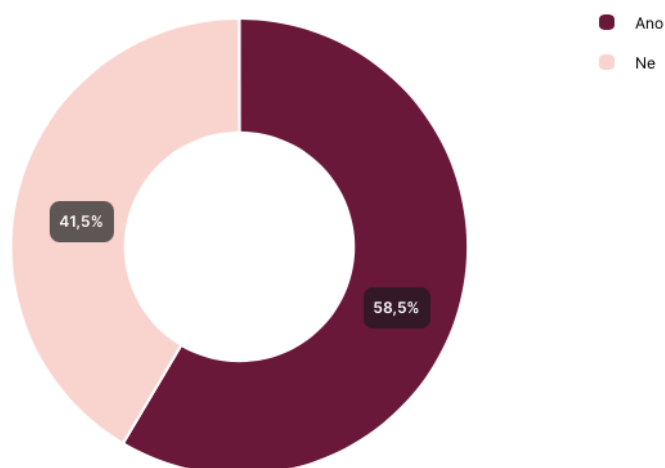
Graf 7: Přidání si neznámého člověka na sociální síť

Otázka č. 8: Navázal/a jsi někdy s neznámým člověkem kontakt přes sociální síť?

Na tomto grafu můžeme vidět kolik respondentů navázalo kontakt přes sociální síť s neznámým člověkem. 79 (58,5 %) dotazovaných odpovědělo, že kontakt navázalo a 56 (41,5 %) takový kontakt nikdy nenavázalo.

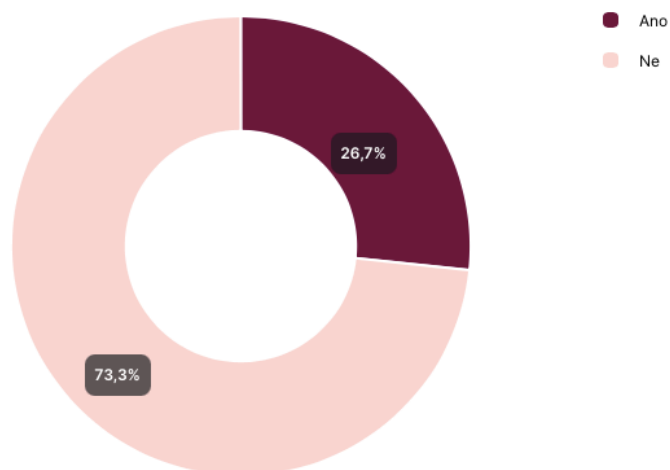
Graf 8: Kontakt s neznámým člověkem

Otázka č. 9: Pozval tě někdy tvůj internetový známý/kamarád na osobní schůzku?

Otázky (Q9-Q11) se soustředily na zkušenost respondentů s kybergroomingem. Tento graf ukazuje, zda někoho z dotazovaných pozval jeho internetový známý na osobní schůzku. 36 (26,7 %) respondentů pozvání obdrželo. Naopak 99 (73,3 %) respondentů takové pozvání neobdrželo.

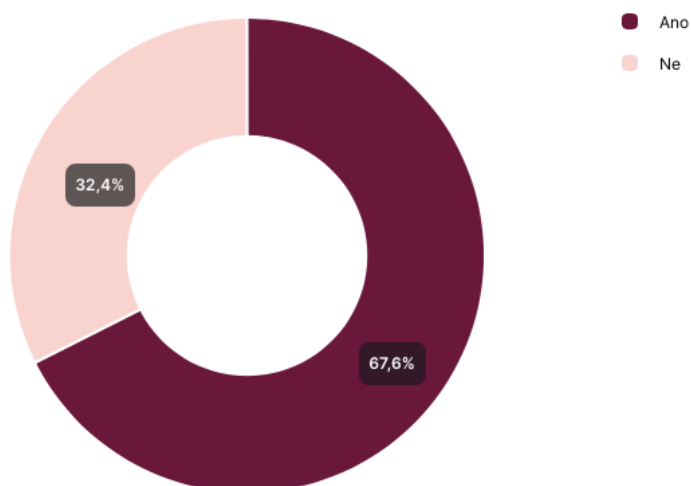
Graf 9: Pozvání na osobní schůzku neznámým člověkem

Otázka č. 10: Pokud tě pozval, šel/šla si na ni?

Následující graf vyobrazuje, kolik dotazovaných z 36 (100 %) dorazilo na osobní schůzku. Na osobní schůzku šlo 25 (67,6 %) respondentů a 11 (32,4 %) na schůzku nedorazilo.

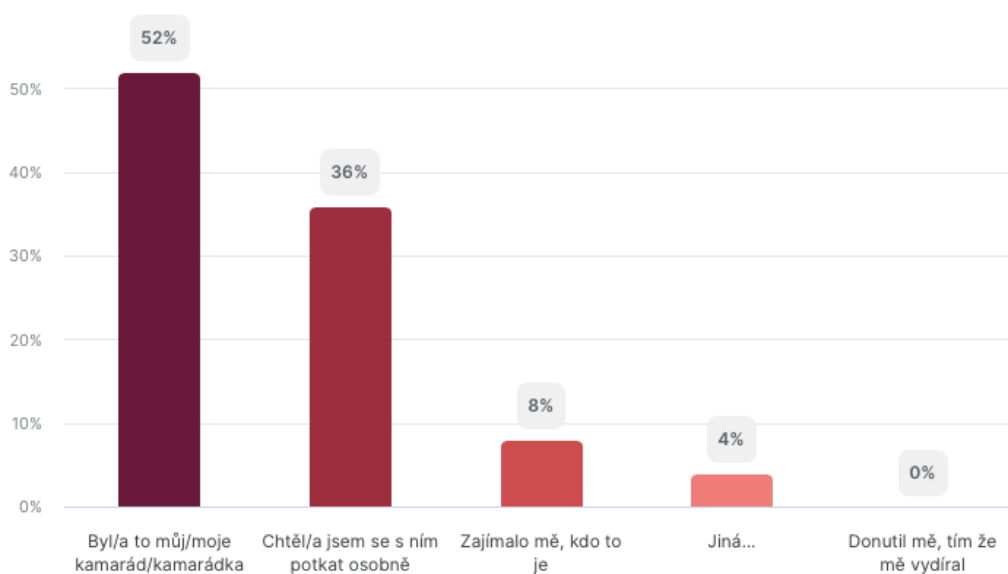
Graf 10: Ochota jít na osobní schůzku s neznámým člověkem

Otázka č. 11: Z jakého důvodu si na schůzku dorazil/a?

Na tomto grafu můžeme vidět, z jakých důvodů respondenti na osobní schůzku dorazili. U této otázky vycházíme z 25 (100 %) respondentů, kteří na schůzku dorazili. V největší míře uváděli, že onoho člověka považovali nebo se stal jejich kamarádem, a to 13 (52 %) z nich. Dále 9 (36 %) uvedlo, že se s takovým člověkem chtěli potkat osobně. 2 (8 %) zajímalo, kdo se skrývá za neznámým člověkem a jako jiné 1 (4 %) respondent odpovědět, že si s neznámou psal přes rok a volali si i přes videochat.

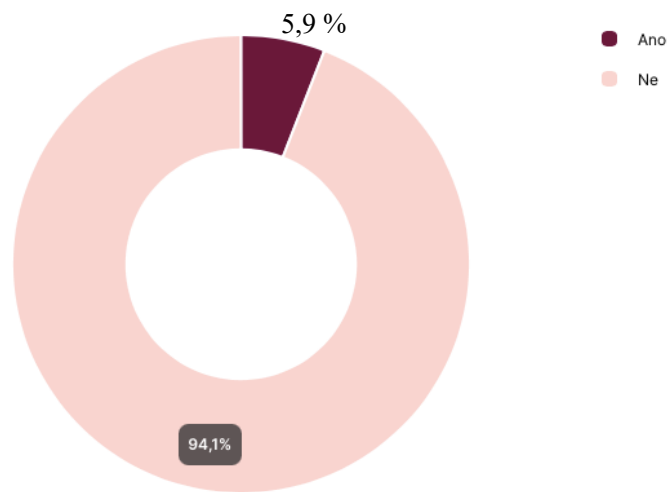
Graf 11: Důvod osobní schůzky

Otázka č. 12: Poslal/a jsi někdy někomu svou fotku, na které jsi částečně svlečený/á nebo úplně nahý/á?

Další série otázek (Q12-Q14) se zaměřovala na sexting, tedy odesílání svých intimních materiálů. Tento graf ukazuje, že svou intimní fotografii zaslalo pouze 8 (5,9 %) z dotazovaných. 127 (94,1 %) respondentů takovou fotografii nikdy nezaslalo.

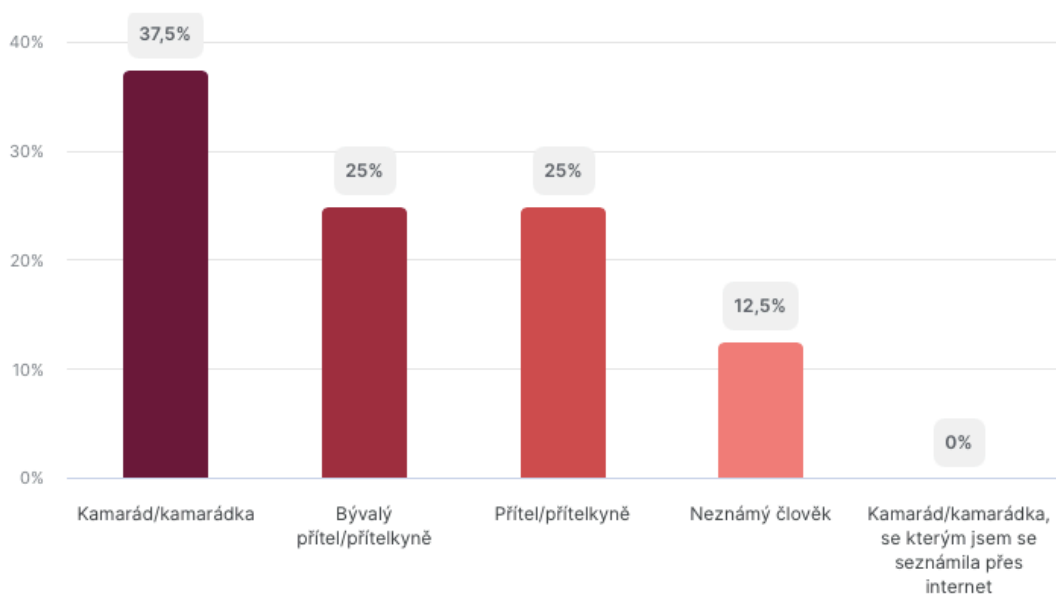
Graf 12: Respondenti provozující sexting

Otázka č. 13: Pokud si takovou fotku zaslal/a, kdo to byl?

Následující graf vyobrazuje, komu byly zaslány intimní fotografie respondentů. Z 8 (100 %) respondentů, svůj intimní materiál zaslali 3 (37,5 %) kamarádovi nebo kamarádce. 2 (25 %) dotazovaní takovou fotografií zaslali bývalému příteli nebo bývalé přítelkyni. Další 2 (25 %) svému příteli či přítelkyni. Pouze 1 (12,5 %) z respondentů zaslal tento materiál neznámému člověku.

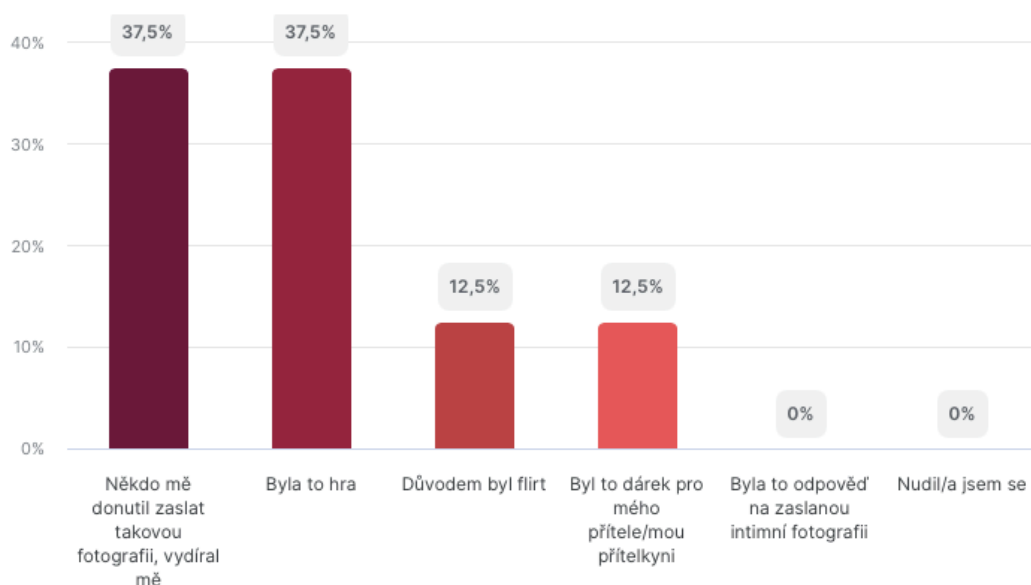
Graf 13: Zasláný intimní materiál

Otázka č. 14: Z jakého důvodu jsi zaslal/a své intimní fotografie?

Tento graf opět vychází z 8 (100 %) respondentů a ukazuje na důvod zaslání intimní fotografie. Zvýšená pozornost je zde věnována na odpověď, která zmiňuje, že respondentem byl k zaslání své intimní fotografie donucen nebo byl vydírán. Tento důvod uvedli 3 (37,5 %) respondenti. Další 3 (37,5 %) uvádějí, že to bylo v rámci hry. 1 (12,5 %) zmínil, že důvodem byl flirt a taktéž 1 (12,5 %) respondent zvolil odpověď, že zaslání fotografie byla dárekem pro přítele nebo přítelkyni.

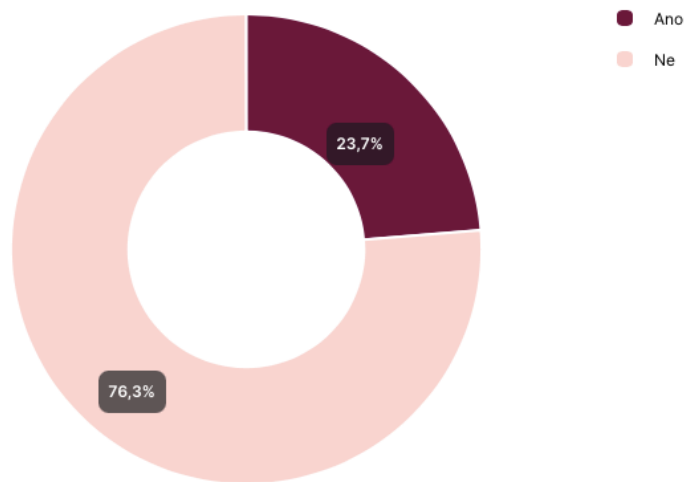
Graf 14: Důvod zaslání intimního materiálu

Otázka č. 15: Setkal/a ses někdy na internetu s člověkem, který tě neustále kontaktoval a obtěžoval?

V poslední části dotazníku se otázky (Q15-Q17) zaměřovaly na vyhrožování, zastrašování, obtěžování a vydírání jako projevy kyberšikany. Tento graf ukazuje, že 32 (23,7 %) respondentů se na internetu setkali s člověkem, který je neustále kontaktoval nebo obtěžoval. Toto chování můžeme nazvat kyberstalkingem. 103 (76,3 %) dotazujících takové chování na internetu nikdy nezažilo.

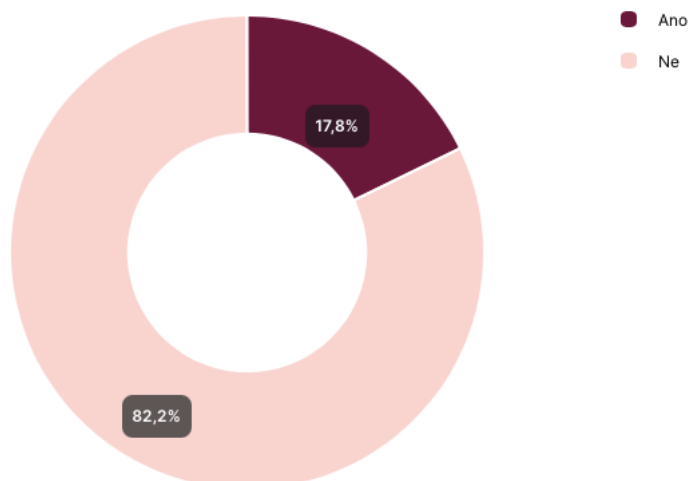
Graf 15: Neustále kontaktování a obtěžování na internetu

Otázka č. 16: Stalo se ti někdy, že tě na internetu někdo vydíral, vyhrožoval ti nebo tě zastrašoval?

Na tomto grafu můžeme vidět počet respondentů, kteří se na internetu setkali s někým, kdo je vydíral, vyhrožoval nebo zastrašoval. Toto chování zažilo 24 (17,8 %) dotazujících. Naopak 111 (82,2 %) se nikdy s tímto chováním nesetkalo.

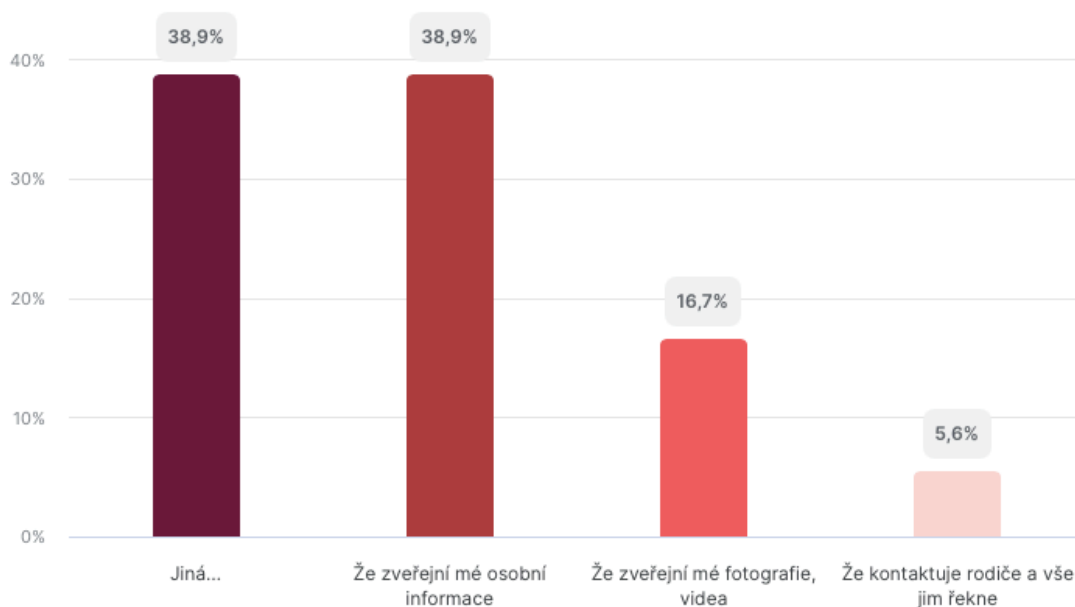
Graf 16: Vydírání, vyhrožování a zastrašování na internetu

Otázka č. 17: Jakým způsobem tě dotyčný vydíral, vyhrožoval ti nebo tě zavražďoval?

Poslední graf vyobrazuje způsob vydírání, vyhrožování nebo zavražďování. Vychází z 18 (100 %) respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli. V předchozí otázce uvedlo 24 respondentů, že takové chování na internetu zažilo, ale 6 z nich na způsob vydírání, vyhrožování nebo zavražďování neodpovědělo. 7 (38,9 %) respondentů uvedlo, jako způsob vydírání nebo vyhrožování, zveřejnění jejich osobních informací. Dalších 7 (38,9 %) uvedli odpověď jako jiné: „že mi zabije člověka z rodiny“, „že mě najde a zabije mě nebo znásilní“, „jednalo se o citové vydírání“, „že mě zmlátí“, „že nahlásí můj čes“, „jednalo se o normální hádku mezi dětmi“, „posílal mi své nahé fotografie, které jsem nechtěla“. 3 (16,7 %) respondenti byli vydírání zveřejněním jejich fotografie či videa a 1 (5,6 %) respondent zvolil, jako způsob, kontaktování rodičů.

Graf 17: Způsob vydírání, vyhrožování a zavražďování

5.5 Verifikace hypotéz

Tato podkapitola se věnuje verifikaci hypotéz, které byly stanoveny pro účely výzkumného šetření. Na základě získaných výsledků z dotazníkového šetření budou hypotézy potvrzeny nebo vyvráceny a srovnány se zmíněnými studiemi, které posloužily k jejich stanovení.

H1: Facebook je platforma, na které dochází nejčastěji ke kybernetické agresi.

Z výzkumu České děti v kybersvětě realizovaným Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2019 vyplývá, že na platformě Facebook dochází nejčastěji ke kybernetické agresi.

Z grafu 4 vyplývá, že nejpoužívanější sociální síť je Instagram (41,5 %). U grafu 5 vidíme, že ke kybernetické agresi dochází nejčastěji právě na Instagramu (18,8 %). Kybernetickou agresi na Facebooku zažilo pouze 2,6 % respondentů.

Na základě těchto výsledků je hypotéza 1 vyvrácena.

H2: Více jak polovina respondentů komunikuje s neznámými lidmi přes internet.

Tato hypotéza byla stanovena dle výzkumu Rizikového chování českých dětí v prostředí internetu z roku 2014 a uvádí, že 54,30 % komunikuje s neznámými lidmi přes internet.

Graf 6 ukazuje, že 67,4 % respondentů má na sociálních sítích i lidi, které nezná osobně.

Graf 8 říká, že 58,5 % respondentů komunikuje s neznámými lidmi přes internet.

Hypotéza 2 je tedy potvrzena.

H3: Pozvání na osobní schůzku obdrželo méně než 32 % dětí. Pětina z nich na schůzku dorazila.

Tyto výsledky vycházejí z výzkumu Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru.

Na grafu 9 můžeme vidět, že 36 (26,7 %) respondentů, z celkového počtu 135, obdrželo pozvání na osobní schůzku. Graf 10 ukazuje, že 25 (18,5 %) z nich na schůzku skutečně dorazilo.

Z těchto výsledků vyplývá, že hypotéza 3 je potvrzena.

H4: Více než 6 % českých dětí provozující sexting bylo k tomuto jednání donuceno jinou osobou a jejich intimní materiál nebyl odeslán dobrovolně.

Tato hypotéza vyplývá na základě výzkumu Sexting u českých dětí realizovaným Szotkowski a kol. v roce 2020.

Graf 12 sděluje, že z celkového počtu 135 respondentů, 8 (5,9 %) provozuje sexting. Na tento graf navazuje graf 14. Po přepočítání bylo zjištěno, že z 8 (5,9 %) respondentů, byli 3 (2,2 %) k zaslání své intimní fotografie donuceni či byli dokonce vydírání.

Hypotéza 4 je vyvrácena.

H5: Více než 7 % českých dětí zažilo vydírání v pozici oběti.

Tato hypotéza byla stanovena z výzkumu Nebezpečí internetové komunikace IV a tvrdí, že vydírání v pozici oběti zažilo 7,33 % pubescentů.

V grafu 16 vidíme, že vydírání zažilo 17,8 % respondentů. Z grafu 17 vyplývá, že nejčastěji byli respondenti vydírání zveřejněním osobních informací.

Vzhledem k těmto výsledkům, můžeme hypotézu 5 považovat za potvrzenou.

Potvrzené hypotézy: H2, H3, H5

Vyvrácené hypotézy: H1, H4

5.6 Závěr výzkumného šetření

Kvalitativní výzkumné šetření mělo za cíl zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydírání na sociálních sítích. Můžeme říct, že cíl byl naplněn. Výzkumný soubor tvořilo 135 respondentů ze základních škol Královehradeckého kraje. Celkem 74 dívek a 61 chlapců vyplnilo dotazník o sedmnácti otázkách. Výzkumného šetření se účastnilo 11,9 % respondentů ve věku 11 let, 28,9 % ve věku 12 let, 27,4 % ve věku 13 let, 24,4 % ve věku 14 let a 7,4 % ve věku 15 let.

První dílčí cíl měl zjistit, jaké sociální sítě děti používají nejčastěji a na kterých dochází ke kybernetické agresi. Mezi nepoužívanější sociální sítě patří WhatsApp (18,5 %), Instagram (15,9 %), TikTok (15,3 %) a Snapchat (14,4 %). Z výzkumného šetření vyplývá, že nejčastěji ke kybernetické agresi dochází přes platformu Instagram (18,8 %).

Druhým dílčím cílem bylo zmapovat komunikaci dětí s neznámými lidmi na internetu. 67,4 % respondentů má na sociálních sítích lidi, které nezná osobně. 37 % dětí by si neznámého člověka přidalo na sociální síť a 58,5 % respondentů navázalo kontakt s neznámým člověkem. Tyto výsledky ukazují míru ochoty si přidat či dokonce komunikovat s člověkem, kterého neznají. Přidání neznámého člověka na sociální síť může zvyšovat šanci napadení oběti.

Třetí dílčí cíl měl za úkol zjistit ochotu jít na osobní schůzku s neznámým člověkem a důvod příchodu na schůzku. Bylo zjištěno, že 26,7 % dotazovaných obdrželo pozvání na osobní schůzku. Z nich na ni šlo 18,5 % respondentů. Jako důvod, proč se rozhodli na osobní schůzku přijít, uváděli, že to byl/a jejich kamarád/ka (52 %), chtěli se s takovýmto člověkem potkat osobně (36 %) nebo je zajímalo, kdo to doopravdy je (8 %).

Čtvrtým dílčím cílem bylo zjistit kolik dětí odesílá své intimní materiály neznámým lidem a z jakého důvodu. Z výzkumného šetření vyplývá, že 5,9 % dotazovaných někdy zaslalo svou intimní fotografii. Tuto fotografii nejčastěji zasílali kamarádovi/kamarádce (2,2 %), bývalému příteli/přítelkyni (1,4 %) a příteli/přítelkyni (1,4 %). Neznámému člověku takovou fotografii zaslalo pouze 0,74 % respondentů. Nejčastější důvody byly, že byli někým donuceni nebo dokonce vydírání, aby svůj intimní materiál zaslali (2,2 %) a taktéž uváděli, že takovéto jednání bylo v rámci hry (2,2 %). 0,7 % dotazovaných svou intimní fotografii zaslali jako dárek a taktéž 0,7 % z důvodu flirtování.

Poslední pátý dílčí cíl zjišťoval, kolik dětí zažilo vydírání v pozici oběti a způsob, jakým byly vydírány. Bylo zjištěno, že 17,8 % respondentů zažilo vydírání, vyhrožování nebo zastrasování v pozici oběti. V otázce, jakým způsobem byli respondenti vydírání, se objevovalo, že agresor zveřejní jejich osobní informace (5,2 %), že zveřejní jejich fotografie či videa (2,2 %) anebo kontaktuje rodiče (0,7 %). V rámci této otázky měli respondenti možnost uvést i své příklady, mezi kterými se objevovalo, „že mi zabije člověka z rodiny“, „že mě najde a zabije mě nebo znásilní“, „jednalo se o citové vydírání“, „že mě zmlátí“, „že nahlásí můj čt“, „jednalo se o normální hádku mezi dětmi“, „posílal mi své nahé fotografie, které jsem nechtěla“. Takto odpovědělo 5,2 % dotazovaných.

Pro realizaci kvantitativního výzkumného šetření byly stanoveny hypotézy, které vycházely z předešlých výzkumů zaměřující se na téma kyberšikany a vydírání. Tři ze stanovených hypotéz byly potvrzeny. Dvě z pěti hypotéz byly vyvráceny. První vyvrácená hypotéza se týkala sociální sítě, na které nejčastěji probíhá kybernetická

agrese. Z výzkumu České děti v kybersvětě z roku 2019 vyplývá, že Facebook je platforma, na které dochází nejčastěji k nějaké z forem kybernetické agrese. Při tomto výzkumném šetření bylo zjištěno, že je to platforma Instagram, na které v dnešní době dochází ke kybernetické agresi. Myslím si, že je to z důvodu upadající popularity Facebooku. Instagram je pro děti zajímavější, mají na něj snazší přístup a snadno se dostanou i k neznámým lidem, jelikož na této sociální síti stačí pouze kliknout na tlačítko „sledovat“. Druhá vyvrácená hypotéza se týkala respondentů provozující sexting. Z výzkumu Sexting u českých dětí vyplývá, že více než 6 % českých dětí provozující sexting bylo k tomuto jednání donuceno jinou osobou a jejich intimní materiál nebyl odeslán dobrovolně. V tomto výzkumném šetření bylo zjištěno, že z těchto důvodů zaslalo svou intimní fotografii pouze 2,2 % respondentů.

Pokud bych realizovala výzkumné šetření znovu, zaměřila bych se více na jednotlivé detaily, jak už ve tvorbě hypotéz, tak v pokládání otázek v dotazníku. Taktéž by výzkumné šetření mohlo mít více respondentů napříč celou Českou republikou. Takovéto vylepšení by do příště mohlo vypomoci k lepším a přesnějším výsledkům.

Závěr

První kapitola teoretické části se zaměřovala na kyberprostor jakožto prostředí, ve kterém se kyberšikana a samotné vydírání vyskytuje. Byly zde představeny specifika online prostředí a sociální sítě, které jsou v dnešní době populární mezi dětmi.

Druhá kapitola charakterizovala děti a dospívající, které jsou nejvíce ohroženy zneužitím na internetu. V období dospívání dochází ke změně osobnosti a jejich potřebou je udržovat sociální kontakt, který jim nyní zprostředkovávají i sociální sítě.

Třetí kapitola zmiňovala kyberšikanu a její možné projevy. Z důvodu, že kyberšikanu můžeme považovat za nadřazený pojem k fenoménu vydírání, byla problematika vydírání více přiblížena. Tato kapitola taktéž definovala oběť a agresora tohoto společenského problému.

Poslední kapitola bakalářské práce se zabývala přímo vydíráním, jakožto jednou z forem kyberšikany. Nejprve byly vysvětleny jednotlivé pojmy a poté fáze vydírání. Ve svých podkapitolách se práce zaměřovala na vydírání jako doprovodného jevu kybergroomingu, sextingu a kyberstalkingu.

V empirické části bylo realizováno kvantitativní výzkumné šetření, které se zaměřovalo na zkušenosti dětí s problematikou vydírání. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 135 respondentů z Královohradeckého kraje. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké zkušenosti mají děti s problematikou vydírání na sociálních sítích. Cíle bylo dosaženo.

Výsledky prokázaly, že tento fenomén je dětem a dospívajícím velmi blízký a někteří z nich mají s agresivním chováním na internetu zkušenosti. Tyto získané výsledky by mohly být přínosné pro základní školy, aby získaly povědomí, jaké zkušenosti s touto problematikou mají jejich žáci. Na výzkumné šetření by mohly navazovat taktéž preventivní programy, které by děti a dospívající seznamovaly s problematikou vydírání a mohly je učit, jak se bezpečně chovat na internetu.

Bakalářská práce by se dále mohla zaměřovat na organizace, kampaně, dokumenty a podobné projekty, které vznikly ve spojení s problematikou kyberšikany. Mohla by se věnovat bezpečnému chování na internetu, aby nedocházelo k obtěžování a napadání dětí. A v neposlední řadě by mohla více zpracovávat právní přesah, který se pojí ke kyberšikaně a samotnému vydírání.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak je tento fenomén pro děti aktuální a přiblížit problematiku vydírání dětí na sociálních sítích. Vzhledem k vypracované teoretické části, ve které jsou vystiženy nejdůležitější informace a výsledkům získaných z výzkumného šetření, můžeme cíl bakalářské práce považovat za splněný.

Lze očekávat, že těchto případů bude stále přibývat, jelikož moderní technologie se vyvíjejí a zdokonalují. Přibývá hackerů, kyberagresorů a predátorů, kteří budou čekat na svou další oběť. Proto by mělo docházet k edukaci žáků, pedagogů, ale i rodičů.

Na závěr bych jen dodala heslo celoevropské kampaně proti zneužívání dětí online, které zní **#SayNo!**

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

AL HABSI, Abdullah, Michelle BUTLER, Andrew PERCY a Sakir SEZER. Blackmail on social media: what do we know and what remains unknown?. *Security Journal* [online]. 2020, 34 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1057/s41284-020-00246-2>

ČERNÁ, Alena, ed. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013, 150 s. ISBN 978-80-210-6374-7.

ČESKO. Část 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - znění od 1. 2. 2022. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2022 [cit. 28. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#cast2>

E-Bezpečí [online]. Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-8-11]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz>

GILES, David. *Psychologie médií*. Praha: Grada, 2012. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3921-2.

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012, 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

Internetové sociální sítě - charakteristika. *Internetové sociální sítě* [online]. 2014 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://robert770.webnode.cz/internetove-socialni-site-charakteristika/>

KATEHAKIS, Alexandra. Cyberstalking: The Fastest Growing Crime. *Psychology Today* [online]. 2015 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/sex-lies-trauma/201503/cyberstalking-the-fastest-growing-crime>

KOPECKÝ, Kamil et al. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 169 stran. ISBN 978-80-244-4861-9.

- KOPECKÝ, Kamil. Stručný úvod do problematiky online vydírání českých dětí se zaměřením na tzv. sextortion. *Pediatric pro praxi*. 2014, roč. 15, č. 6, s. 352-354. ISSN 1213-0494. Dostupné také online z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2014/06/07.pdf>
- KOPECKÝ, Kamil. Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru. *E-Bezpečí*[online]. Univerzita Palackého v Olomouci, 2017 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/1246-vyzkum-sexting-2017>
- KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. České děti v kybersvětě: Jak se chovají online a co jim hrozí?. *E-Bezpečí* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, 2019 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/ceske-deti-v-kybersvete-2019>
- KOPECKÝ, Kamil. Výzkum Rizikového chování českých dětí v prostředí internetu. *E-Bezpečí*[online]. Univerzita Palackého v Olomouci: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, 2014 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/rizikove-chovani-ceskych-deti-2014>
- KOPECKÝ, Kamil. Co je sextortion. *E-Bezpečí* [online]. 2021 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/71-trivium/2421-co-je-sex-tortion>
- KOSOVÁ, Lucie a Petr MARTINEK. *Bezpečně v kyber!*. 2021. Dostupné také z: https://www.nukib.cz/download/publikace/vzdelavani/Brozura%20bezpecne%20v%20cyber_A5.pdf
- LÁTAL, Lukáš. *Prevence a diagnostika symptomů oběti kyberšikany pro pediatrii* [online]. Nebud' oběť, 2014 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: http://nebudobet.cz/repo/publikace_prevence_a_odhaleni_symptomu_obeti_kybersikany.pdf
- MULLER, Robert T. Cyberstalking Yet to Be Taken as Seriously as It Should. *Psychology Today*[online]. 2015 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/talking-about-trauma/201509/cyberstalking-yet-be-taken-seriously-it-should>
- PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.

PITTARO, Michael. What is Sextortion and Why Should We Be Concerned?. *Psychology Today*[online]. 2019 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/the-crime-and-justice-doctor/201901/what-is-sex-tortion-and-why-should-we-be-concerned>

SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2018, 934 stran. ISBN 978-80-7380-720-7. Kapitola 2.3.4, Vydírání (§ 175), s. 212-225.

Sociální síť. *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>

Sociální síť. *Sítě v hrsti* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/>

SZOTKOWSKI, René. *Sexting u českých dětí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020, 264 stran. ISBN 978-80-244-5793-2.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydala Grada, 2014, 183 s. ISBN 978-80-210-7527-6.

ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 232 s. ISBN 978-80-244-4227-3.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

What is Cyberbullying?. *Cyberbullying: Research center* [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://cyberbullying.org/what-is-cyberbullying>

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů

Graf 2: Věk respondentů

Graf 3: Účty na sociálních sítích

Graf 4: Využívání sociálních sítích ke komunikaci

Graf 5: Výskyt kybernetické agrese na sociálních sítích

Graf 6: Neznámí lidé na sociálních sítích

Graf 7: Přidání si neznámého člověka na sociální síť

Graf 8: Kontakt s neznámým člověkem

Graf 9: Pozvání na osobní schůzku neznámým člověkem

Graf 10: Ochota jít na osobní schůzku s neznámým člověkem

Graf 11: Důvod osobní schůzky

Graf 12: Respondenti provozující sexting

Graf 13: Zasláný intimní materiál

Graf 14: Důvod zaslání intimního materiálu

Graf 15: Neustále kontaktování a obtěžování na internetu

Graf 16: Vydírání, vyhrožování a zastrasování na internetu

Graf 17: Způsob vydírání, vyhrožování a zastrasování

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník

Příloha A: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Pavlíková a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních na Univerzitě Hradec Králové. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, který poslouží ke zpracování mé bakalářské práce na téma **Problematika vydírání dětí na sociálních sítích**.

Chtěla bych Vás požádat o pravdivé odpovědi. Vhodné odpovědi zakroužkujte. Dotazník je zcela **anonymní**.

Mockrát Vám děkuji za spolupráci!

1. Pohlaví:
 - a) Dívka
 - b) Chlapec

2. Věk:
 - a) 11
 - b) 12
 - c) 13
 - d) 14
 - e) 15

3. Na kterých sociálních sítích máš účet?
 - a) Facebook
 - b) Messenger
 - c) Instagram
 - d) Snapchat
 - e) Google+
 - f) TikTok
 - g) Líbímseti.cz
 - h) Ask.fm
 - i) WhatsApp
 - j) Žádné

k) Jiné:

4. Kterou sociální síť používáš nejčastěji ke komunikaci s jinými lidmi? (Vyber jen jednu odpověď)

a) Facebook

b) Messenger

c) Instagram

d) Snapchat

e) Google+

f) TikTok

g) Líbímseti.cz

h) Ask.fm

i) WhatsApp

j) Žádné

k) Jiné:

5. Na které sociální síti si zažil/a kybernetickou agresi (že tě někdo obtěžoval, zastrašoval, vyhrožoval nebo vydíral)?

a) Facebook

b) Messenger

c) Instagram

d) Snapchat

e) Google+

f) TikTok

g) Líbímseti.cz

h) Ask.fm

i) WhatsApp

j) Žádné

k) Jiné:

6. Máš na sociálních sítích i lidi, které neznáš osobně?

a) Ano

b) Ne

7. Přidal/a by sis neznámého člověka na sociální síti, kdyby tě požádal o sledování/přátelství?
- a) Ano
 - b) Ne
8. Navázal/a si někdy s neznámým člověkem kontakt přes sociální síť?
- a) Ano
 - b) Ne
9. Pozval tě někdy tvůj internetový známý/kamarád na osobní schůzku? (Pokud je tvá odpověď „Ne“, přeskoč na otázku č. 12)
- a) Ano
 - b) Ne
10. Pokud tě pozval, šel/šla si na ni?
- a) Ano
 - b) Ne
11. Z jakého důvodu si na schůzku dorazil/a?
- a) Chtěl/a jsem se s ním potkat osobně
 - b) Zajímalo mě, kdo to je
 - c) Byl/a to můj/moje kamarád/kamarádka
 - d) Donutil mě, tím že mě vydíral
 - e) Jiné:
12. Poslal/a jsi někdy někomu svou fotku, na které jsi částečně svlečený/á nebo úplně nahý/ý? (Pokud je tvá odpověď „Ne“, přeskoč na otázku č. 15)
- a) Ano
 - b) Ne

13. Pokud si takovou fotku zaslal/a, kdo to byl?

- a) Přítel/přítelkyně
- b) Kamarád/kamarádka
- c) Bývalý přítel/přítelkyně
- d) Kamarád/kamarádka, se kterým jsem se seznámila přes internet
- e) Neznámý člověk

14. Z jakého důvodu jsi zaslal/a své intimní fotografie?

- a) Byl to dárek pro mého přítele/mou přítelkyni
- b) Důvodem byl flirt
- c) Byla to hra
- d) Nudil/a jsem se
- e) Byla to odpověď na zaslanoou intimní fotografii
- f) Někdo mě donutil zaslat takovou fotografii, vydíral mě

15. Setkal/a ses někdy na internetu s člověkem, který tě neustále kontaktoval a obtěžoval?

- a) Ano
- b) Ne

16. Stalo se ti někdy, že tě na internetu někdo vydíral, vyhrožoval ti nebo tě zastrásoval?

- a) Ano
- b) Ne

17. Jakým způsobem tě dotyčný vydíral, vyhrožoval ti nebo tě zastrásoval?

- a) Že zveřejní mé osobní informace
- b) Že zveřejní mé fotografie, videa
- c) Že kontaktuje rodiče a vše jim řekne
- d) Jiné: